

9. Юрківський В. М. Країни світу: Довідник / В. М. Юрківський. – К.: Либідь, 2001. – 368 с.
10. Автономов А. С. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: [учебник] / А.С. Автономов. — М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. — 560 с.

УДК 342.9

Дробот О.І.,

здобувач Дніпропетровського

державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано систему нормативно-правових актів, що регламентують діяльність Державної реєстраційної служби. Встановлено, що правовими засадами діяльності Укрдержреєстру є: Конституція України, міжнародні договори України, закони України та підзаконні нормативно-правові акти, серед яких особливе місце посідають акти Президента України, Кабінету Міністрів України, а також центральних органів виконавчої влади

Ключові слова: правові засади, діяльність, Державна реєстраційна служба, закон, нормативно-правовий акт.

В статье проанализирована система нормативно-правовых актов, регламентирующих деятельность Государственной регистрационной службы. Установлено, что правовыми основами деятельности Укрдержреестра являются: Конституция Украины, международные договоры Украины, законы Украины и подзаконные нормативно-правовые акты, среди которых особое место занимают акты Президента Украины, Кабинета Министров Украины, а также центральных органов исполнительной власти

Ключевые слова: правовые основы, деятельность, Государственная регистрационная служба, закон, нормативно-правовой акт.

The article analyzes the system of legal acts regulating the activities of the State Registration Service. Established legal principle that the State Registration Service are: Constitution of Ukraine, international treaties of Ukraine, Ukraine laws and regulations regulations, including the special place is occupied by the acts of the President of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine and central authorities

Keywords: legal principles, activities, State Registration Service, law, legal act.

Актуальність проблематики. Конституція України встановила, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [3]. З огляду на вищенаведене конституційне положення, у контексті досліджуваного питання, варто зазначити, що правові засади діяльності будь-якого державного органу, в тому числі Укрдержреєстру, набуває одного з першорядних значень. Отже, в рамках загальної характеристики діяльності Укрдержреєстру необхідно з'ясувати й проаналізувати правові засади такої діяльності.

Ступінь наукової розробки. Окремі аспекти діяльності Державної реєстраційної служби досліджували такі вчені, як В. Авер'янов, К. Афанасьєв, Б. Борисов, О. Вінніков, В. Гаращук, Н. Гнидюк, І. Голосніченко, Я. Гонцяж, В. Долечек, В. Євдокименко, І. Ібрагімова, Р. Калюжний, А. Каляєв, В. Кампо, С. Ківалов, А. Кірмач, В. Кудря, Т. Коломоець, І. Коліушко, Є. Куріний, Р. Куйбіда, І. Лазарєв, А. Ластовецький, М. Лесечко, А. Ліпінцев, О. Люхтергандт, Н. Нижник, О. Пастух, В. Петренко, О. Поляк, В. Тимошук, О. Харитонова, В. Ципук, А. Чемерис, Б. Шльоер, Х. Ярмакі та ін. Не зважаючи на вагомий внесок зазначених вчених у досліджувану проблематику, окремі аспекти діяльності Державної реєстраційної служби залишилися

поза увагою вчених. Тож метою статті є аналіз правових засад діяльності Державної реєстраційної служби України.

Виклад основного матеріалу. Починати дослідження правових засад будь-якої легітимної діяльності, без сумніву, необхідно з Основного Закону України. Адже Конституція України встановлює основоположні права громадян у публічно-правовій сфері, ключові принципи діяльності публічної адміністрації, які є вихідними положеннями концепції “сервісної держави” [8, с. 64]. Як приклад, здається можливим привести ч. 2 ст. 3 вищенаведеного нормативно-правового акта, відповідно до якої права та свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. При цьому держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Головним обов’язком держави є утвердження та забезпечення прав і свобод людини [3]. Разом із тим варто вказати на те, що згідно із ст. 3 (законодавство в сфері надання адміністративних послуг) Закону України “Про адміністративні послуги”, якщо міжнародним договором України, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж передбачені законодавством України у сфері діяльності Укрдержреєстру, застосовуються правила міжнародного договору [9]. Отже, міжнародні договори України в сфері правового регулювання окремих аспектів діяльності Укрдержреєстру, набувають особливого значення.

У контексті вищенаведеного слід зазначити, що нормативно-правовим актом, який встановлює порядок укладення, виконання та припинення дії міжнародних договорів України з метою належного забезпечення національних інтересів, здійснення цілей, завдань і принципів зовнішньої політики України, закріплених у Конституції України та законодавстві України, виступає Закон України “Про міжнародні договори України” від 29 червня 2004 року. Так, відповідно до зазначеного вище нормативно-правового акта міжнародний договір України – укладений у письмовій формі з іноземною державою або іншим суб’єктом міжнародного права, який регулюється міжнародним правом, незалежно від того, міститься договір в одному чи декількох пов’язаних між собою документах, і незалежно від його конкретного найменування (договір, угода, конвенція, пакт, протокол тощо) [20]. Серед міжнародних договорів України, які мають відношення до діяльності Укрдержреєстру варто виокремити ті, що визначають основоположні засади прав і свобод осіб, а також спрямовані на їх захист. А саме – Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року [6], Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року [2], Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року [7].

Наступний рівень правових засад діяльності Укрдержреєстру представлений законами України. При цьому, як зауважують у юридичній енциклопедичній літературі, закон – це нормативно-правовий акт вищого представницького органу державної законодавчої влади або самого народу, який регулює найбільш важливі суспільні відносини, виражає волю й інтереси більшості населення, втілює основні права та свободи людини й інші загальнолюдські цінності та має найвищу юридичну силу щодо інших нормативно-правових актів [27, с. 127]. Серед таких нормативно-правових актів як закони, безумовно, важливе місце має Закон України “Про адміністративні послуги”, який визначає правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адміністративних послуг [9]. Окрім Закону України “Про адміністративні послуги”, варто виділити закони, якими врегульовано надання

інших послуг Укрдержреєстром у відповідній сфері суспільного життя: Закон України “Про політичні партії в Україні” [22], положення якого врегульовують питання надання послуг, пов’язаних з діяльністю політичних партій; Закон України “Про громадські об’єднання” [11], який визначає правові й організаційні засади реалізації права на свободу об’єднання, гарантованого Конституцією України та міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, порядок утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об’єднань; Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” [13], який регулює відносини, котрі виникають у сфері державної реєстрації юридичних осіб, а також фізичних осіб – підприємців; Закон України “Про благодійну діяльність та благодійні організації” [10], що визначає загальні засади благодійної діяльності в Україні, забезпечує правове регулювання відносин у суспільстві, спрямованих на розвиток благодійної діяльності, утвердження гуманізму і милосердя, забезпечує сприятливі умови для утворення і діяльності благодійних організацій; Закон України “Про професійних творчих працівників та творчі спілки” [24], яким врегульовано правовий статус професійних творчих працівників, встановлено правові, соціальні, економічні та організаційні засади діяльності творчих спілок у галузі культури та мистецтва, у тому числі питання пов’язані з наданням послуг Укрдержреєстром; Закон України “Про кредитні спілки” [19], який визначає організаційні, правові та економічні засади створення та діяльності кредитних спілок, їх об’єднань, права та обов’язки членів кредитних спілок та їх об’єднань; Закон України “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” [14], який створює правові основи діяльності друкованих засобів масової інформації (преси) в Україні, встановлює державні гарантії їх свободи відповідно до Конституції України, Закону України “Про інформацію” [17] та інших актів чинного законодавства і визнаних Україною міжнародно-правових документів; Закон України “Про інформаційні агентства” [16], що відповідно до Конституції України, інших законів України та міжнародно-правових документів закріплює правові основи діяльності в Україні інформаційних агентств та їх міжнародного співробітництва. Закон України “Про державну реєстрацію актів цивільного стану” [12], який визначає правові та організаційні засади державної реєстрації актів цивільного стану.

Наступним рівнем правових засад діяльності Укрдержреєстром виступають підзаконні нормативно-правові акти. Підзаконний нормативно-правовий акт – це акт, який видається відповідно до закону, на підставі закону, для конкретизації законодавчих розпоряджень та їх трактування або встановлення первинних норм. При цьому, підзаконність нормативно-правових актів не означає їх меншої юридичної обов’язковості. Вони мають необхідну юридичну чинність. Правда їх юридична чинність не має такої ж загальності та верховенства, як це властиво законам. Проте вони посідають важливе місце в усій системі нормативного регулювання, оскільки забезпечують виконання законів шляхом конкретизованого нормативного регулювання всього комплексу суспільних відносин [25, с. 334].

О. Ф. Скакун зауважує, що підзаконні нормативно-правові акти різняться за своєю юридичною силою, що залежить від становища органів держави, які видають ці акти, їх компетенції, а також від характеру та призначення самих актів. Підзаконність нормативно-правових актів означає відповідність нормативно-правових актів не лише законам, але й іншим актам, що мають більш високу юридичну силу. Акт нижчої

державної інстанції має знаходитись не лише “під законом”, а й “під” нормативними актами всіх вищих державних органів, яким він покликаний відповідати відмітними [26, с. 478]. Отже, підзаконний нормативно-правовий акт є правовим актом, який має меншу юридичну силу, ніж закон, приймається на основі законів та на їх виконання. Правові акти підзаконного характеру не повинні суперечити законам. У разі колізії між ними перевага віддається законові. До правових актів підзаконного характеру належать укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, накази міністерств і відомств, розпорядження місцевих державних адміністрацій, рішення органів місцевого самоврядування тощо [1, с. 623].

Так, розглядаючи в якості правових засад діяльності Укрдержреєстру підзаконні нормативно-правові акти Президента України, варто зазначити, що вони можуть бути прийняті у вигляді відповідного указу або розпорядження. Зокрема, згідно із п. 4 Положення “Про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України”, затвердженого Указом Президента України від 15 листопада 2006 року № 970/2006, розпорядженнями Президента України оформляються прийняті Президентом України на основі та на виконання Конституції і законів України рішення про: надання доручень, рекомендацій щодо здійснення заходів, розгляду, вирішення питань рішення про підтримку Президентом України культурно-мистецьких та інших заходів; проведення переговорів, підписання міжнародних договорів України, надання повноважень на ведення переговорів, на підписання міжнародних договорів України, відповідних директив делегації чи представникові України; оперативні, організаційні і кадрові питання; призначення на посади та звільнення з посад помічників, референтів Президента України тощо [23].

Як слідує з вищенаведеного переліку питань, що вирішуються за допомогою видання розпоряджень Президентом України, останні, як правило, мають індивідуальний, організаційно-розпорядчий характер. Інша справа укази Президента України, тобто правові акти глави держави, які видаються з найважливіших питань, віднесених до його компетенції. Укази можуть мати як нормативний, так і ненормативний (правозастосовний характер). Нормативні укази стосуються до невизначеного кола фізичних та юридичних осіб і мають довгострокову дію. Ненормативні укази мають індивідуальне значення [4, с. 306].

Отже, як слідує з вищенаведеного, за допомогою таких підзаконних нормативно-правових актів як укази Президента України вирішується чимало питань, у тому числі тих, що стосуються діяльності Укрдержреєстру. Так, в якості прикладу, можна навести Указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо прискорення здійснення економічних реформ” від 12 червня 2013 року № 327/2013, який було прийнято з метою прискорення реформування сфери надання послуг органами виконавчої влади, зокрема Укрдержреєстром [21].

Окрім підзаконних нормативно-правових актів Президента України, правові засади діяльності Укрдержреєстру визначають акти вищого органу виконавчої влади – Кабінету Міністрів України. Так, відповідно до ст. 49 Закону України “Про Кабінет Міністрів України” від 27 лютого 2014 року Кабінет Міністрів України на основі та на виконання Конституції і законів України, актів Президента України, постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, видає обов’язкові для виконання акти – постанови і розпорядження. При цьому, акти Кабінету Міністрів України нормативного характеру видаються в формі постанов

Кабінету Міністрів України. У свою чергу, акти Кабінету Міністрів України з організаційно-розпорядчих та інших поточних питань видаються у формі розпоряджень Кабінету Міністрів України [18]. Говорячи про Постанови Кабінету Міністрів України як основний нормативно-правовий акт даного органу, варто навести позицію В. Я. Малиновського, який зауважує, що постанова – це нормативно-правовий акт, що приймається вищим колегіальним органом виконавчої влади у письмовій формі, з метою вирішення найбільш важливих і принципових завдань і є обов'язковим до виконання підпорядкованими об'єктами державного управління. Постанови є основними нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України. Постанови приймаються в колегіальному порядку, у даному випадку урядовою колегією, а підписуються керівником уряду [5, с. 383].

Не викликає сумніву, що постанови Кабінету Міністрів України посідають особливе місце серед інших нормативно-правових актів, що визначають правові засади діяльності Укрдержреєстру, адже зазначений центральний орган виконавчої влади було утворено шляхом прийняття відповідної Постанови Кабінету Міністрів України [15].

У контексті досліджуваного питання варто зазначити, що правові засади діяльності Укрдержреєстру, окрім підзаконних нормативно-правових актів вищих органів влади, визначенні в актах центральних органів виконавчої влади, які, як правило, мають форму наказу. Так, як зауважують у юридичній енциклопедичній літературі, наказ – це розпорядчий документ, що видається керівником підприємства, установи, організації на правах єдиноначальності або іншою посадовою особою в межах її компетенції [28, с. 33]. У зв'язку із тим, що діяльність Укрдержреєстру спрямовується і координується Міністерством юстиції України, накази даного центрального органу виконавчої влади посідають особливе місце.

Висновок. Таким чином, з аналізу вищенаведеного можна зробити висновок, що під правовими засадами діяльності Укрдержреєстру варто розуміти сукупність законів та інших підзаконних нормативно-правових актів, на яких ґрунтується діяльність Укрдержреєстру з реалізації владних повноважень, внаслідок чого зацікавлені особи отримують відповідну послугу. При цьому, правовими засадами діяльності Укрдержреєстру є: Конституція України, міжнародні договори України, закони України та підзаконні нормативно-правові акти, серед яких особливе місце посідають акти Президента України, Кабінету Міністрів України, а також центральних органів виконавчої влади.

Список використаних джерел:

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / [за ред. Ю. С. Шемшученка]. – К. : Юрид. думка, 2007. – 992 с.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: міжнародний документ : від 4 лист. 1950 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – стор. 270
3. Конституція України : від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Кравченко В. В. Конституційне право України: Навчальний посібник. - Вид. 3-тє, виправл. та доповн.- К.: Атіка, 2004 – 512 с.
5. Малиновський В. Я. Державне управління : [навч. посіб. – Вид. 2-е доп. та перероб.] / В. Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2003. – 576 с.
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 груд. 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 груд. 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

8. Науково-практичний коментар до Закону України “Про адміністративні послуги” / За заг. ред. В. П. Тимошука. – К.: ФОП Москаленко О.М. – 392 с.
9. Про адміністративні послуги : Закон України : від 6 верес. 2012 р. № 5203-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 32. – Ст. 409.
10. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України : від 5 лип. 2012 р. № 5073-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 25. – Ст. 252.
11. Про громадські об’єднання : Закон України : від 22 бер. 2012 р. № 4572-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 1. – Ст. 1.
12. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон України : від 1 лип. 2010 р. № 2398-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 38. – Ст. 509.
13. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців : Закон України : від 15 трав. 2003 р. № 755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31-32. – Ст. 263.
14. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України : від 16 лист. 1992 р. № 2782-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.
15. Про затвердження Положення про Державну реєстраційну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України : від 2 лип. 2014 р. № 219 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 54. – Ст. 1446.
16. Про інформаційні агентства : Закон України : від 28 лют. 1995 р. № 74/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 13. – Ст. 83.
17. Про інформацію : закон України : від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
18. Про Кабінет Міністрів України : Закон України : від 27 лют. 2014 р. № 794-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 22. – Ст. 222.
19. Про кредитні спілки : Закон України : від 20 груд. 2001 р. № 2908-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 15. – Ст. 101.
20. Про міжнародні договори України : Закон України : від 29 черв. 2004 р. № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
21. Про невідкладні заходи щодо прискорення здійснення економічних реформ : Указ Президента України : від 12 черв. 2013 р. № 327/2013 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 46. – Ст. 1633.
22. Про політичні партії в Україні : Закон України : від 5 квіт. 2001 р. № 2365-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 23. – Ст. 118.
23. Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України : Указ Президента України : від 15 лист. 2006 р. № 970/98 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 47. – Ст. 3123.
24. Про професійних творчих працівників та творчі спілки : Закон України : від 7 жовт. 1997 р. № 554/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 52. – Ст. 312.
25. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: [підручник] / О.Ф. Скакун; [пер. з рос.]. – Х. :Консум, 2006. – 656с.
26. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : [підручник; видання 2-е, перероблене і доповнене] / О. Ф. Скакун. – Харків : Еспада, 2009. – 752 с.
27. Сучасна правова енциклопедія / О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко, В. С. Ковальський [та ін.]; за заг. ред. О. В. Зайчука ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
28. Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : “Укр. енцикл.”, 1998. – . – Т. 4 : Н – П. – К. : Вид-во “Юридична думка”, 2002. – 720 с.

Козачук Д.А.,

доцент кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ СТРУКТУРИ АДМИНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

В статті досліджуються підходи до визначення елементів структури адміністративного процесу, який розглядається з точки зору судочинського підходу, характеризується система адміністративного процесу.

Ключові слова: адміністративний процес, адміністративне судочинство, провадження в адміністративному суді, стадія адміністративного судочинства, структура адміністративного процесу.